

JAK ŽÍT

KŘESŤANSKÁ ETIKA ŽIVOTNÍCH HODNOT A LIDSKÝCH SPOLEČENSTVÍ

ĽUDOVÍT FAZEKAŠ

Toto skriptum je přepisem knihy Ľ. Fazekaše „Ako žiť“, vydanou ECM Bratislava 1994, český přepis a používání knihy MŠMLZ je se svolením autora

JAK ŽÍT

KŘESŤANSKÁ ETIKA ŽIVOTNÍCH HODNOT A LIDSKÝCH SPOLEČENSTVÍ

ĽUDOVÍT FAZEKAŠ

Toto skriptum je přepisem knihy Ľ. Fazekaše „Ako žiť“, vydanou ECM Bratislava 1994, český přepis a používání knihy MŠMLZ je se svolením autora

Závěr

Věřící lidé byli v minulosti apriori proti sportu. Neuměli si představit, že by někdo mohl být věřícím tenistou nebo hokejistou. Mezitím se už objevila celá řada špičkových sportovců, kteří se vděčně přiznávají ke Kristu, kterému vděčí i za své závodní úspěchy. V USA mají kluby věřících basketbalistů, kteří o přestávce evangelizují a kteří mají velký vliv i na přátele z jiných klubů. A přesto nesmíme přestat být ve střehu, protože i ve sportu se zabýdla člověčina, která snižuje závodníka na závodní zvíře. Namísto zdraví mu přináší nemoci a z manažerů činí vlastně taky otroky. Vždyť „kdo má jiné otroky, sám je otrokem“. I v tomto odvětví je nadějí jedině evangelium.

B. lidská společenství

IV. Manželství

Manželství je nejmenší lidské společenství. „Tři tvoří celek – tres faciunt collegium“, kde dva tvoří společenství. Méně jich už nemůže být. Je to nejmenší společenství, ale pouze počtem, ne významem. Naopak! Jedná se o základní společenství, na kterém spočívá vzrůst celé budoucí společnosti. Platí to doslova, ale i v přeneseném významu. Doslova proto, že v manželství se rodí děti, které vyrůstají a které jsou budoucí generací. Přeneseně proto, že zde jsou základy budoucího a materiálního života vůbec. Kdo chce vyhrát, nesmí začínat ve společnosti, ale v manželství.

15. Společenství obětí

Pojednání o manželství se obvykle začínají slovem „láska“, protože je viděna jako nezbytný základ společného soužití. S tím můžeme bez výhrad souhlasit. Potíž je jen v tom, že láska nabyla příliš široký obsah, takže se v dnešní době neví, co to vlastně láska je. Ve většině případů nejde o lásku, ale o adrenalin, který v našem těle způsobuje vzrušení. Kdosi vyzkoumal, že pokud žena vyzná lásku, chtěla by od muže bundu. Pokud to poví muž, chtěl by od ženy sex. Pokud to poví dítě, chtělo by od rodičů čokoládu. Biblická láska – agapé – je výraz pro sebezapření a oběť.

15.1. Má důvod v sobě

Pro své jméno. Celé dějiny spásy začínají tím, že na počátku Bůh stvořil nebe a zemi. Nemusel to dělat, protože k tomu nebyl přinucen žádným paragrafem. Učinil to z vlastního rozhodnutí, „pro své jméno“, tedy jen z pohledu na sebe samého. V něm byla láska a láska vyžaduje protějšek, protože nemůže existovat sama o sobě a sama pro sebe. Proto Bůh stvořil svět a člověka, aby naň vyli veškerou plnost svého zájmu a požehnání. Existují zde paradoxy: I když láska existuje jen tehdy, když má protějšku partnera, stejně na začátku vzniká jen sama v sobě bez ohledu na partnera.

Bez ohledu na hodnotu objektu. Najdeme však místa, která hovoří o tom, že dějiny spásy začínají ještě před stvořením. „Vždyť v něm si nás ještě před stvořením světa vyvolil.“ (Ef 1,4). Jistě to znamená tolik, že Bůh se ve svém vyvolení nedal vést pohledem na naši hodnotu, protože tak by si nás určitě nevyvolil. Podobně tomu tak bylo i při vyvolení Izraele: „Ne proto, že nás bylo víc ..., vyvolil si vás, ale proto, že vás Hospodin miloval.“ (Dt 7,7n). David věděl, jaké tvrdohlavé, nerozumné a špinavé zvíře je ovce, a proto řekl: „Hospodin je můj pastýř ... pro své jméno.“, tj. bez pohledu na mne.

Miluje vůbec někdo? Když se z tohoto hlediska podíváme na manželskou lásku, tak si musíme položit vážnou otázku: Má vůbec někdo právo říci: „Miluji Tě.“? Vždyť naše láska je přímo v protikladu k Boží lásce a vzniká právě při pohledu na pěkného nebo dobrého či sympatického partnera. Je motivována jeho hodnotou. Odborníci nám dobře radí, abychom si hledali takového partnera, který je zbožný, vzdělaný a ohleduplný. Kdyby nebylo toto hodnotové ocenění, ani bychom nevěděli, jak bychom si ho měli zvolit. Pokaždé konstatujeme: Naše láska vzniká při pohledu na hodnotu partnera a je jí také vyvolána.

Nedívat se na druhého? Pokud bychom to měli takto brát, znamená to, že bychom se neměli dívat na hodnotu toho, koho si chceme vzít? To by nebylo tak docela správné. Volba partnera je velmi významná věc. Není ani možné dost jasně zdůraznit, aby se dával pozor na jeho duchovnost, věk, vzdělání, sociální a rasové pozadí atd. Je jen jisté, že se příliš spoléháme na jeho hodnoty a pak, když onemocní nebo ztratí krásu nebo se ukáže jako ne

zrovna moc moudrý, mění se i naše láska. V manželstvích je tolik zklamání hlavně proto, že důvod lásky vidíme v hodnotě druhého a neumíme se přiblížit k tomu, aby naše láska měla svůj původ v naší, nikoli v cizí dobrotě.

15.2. Dává nejcennější

Dávající láska. Od začátku se Boží láska projevuje dáváním. Dřív než stvořil člověka, už mu připravil místo k obývání. Když ho stvořil, daroval mu pomoc v ženě. Když se člověk provinil, zaslíbil mu Zachránce, dokonce vraha Kaina bere pod zvláštní ochranu. Během potopy zachránil člověka v korábu, potom si vyvolil Abrahama a jeho potomky. Co se s nimi natrápil v Egyptě, během putování pouští, v zaslíbené zemi! Jenom díky slitování a odpuštění se člověk udržel při životě. Je to, jako kdyby člověk stále vytvářel propasti mezi sebou a Bohem a Bůh je stále přemosťoval svým odpuštěním, protože je dávající Bůh.

Obětující láska. „Bůh tak miloval svět, že dal svého jednorozeného syna.“, hovoří k nám nejznámější biblický verš. Je důležité si připomenout, že nemiloval génie nebo světce, ale „svět“, což v biblickém jazyku znamená zkažené a vzpurné lidstvo. Věděl, s kým má tu čest, ale přesto miloval. A poslal svého syna. Petr nám připomíná, že jsme nebyli vykoupeni zlatem a stříbrem, ale drahocennou krví bezvadného Beránka (1Pt 1,18n). Jednalo se o syna, a to jediného. Víc synů už Bůh neměl, ale byl ochoten ho dát, protože mu tak přikazovala láska – ta bolavá láska, která ho stála to nejvíc, co měl.

Sobecká láska. Naopak naše láska je sobecká a vypočítavá. Milujeme, ale ptáme se stejně jako při nástupu do zaměstnání: „Co za to dostanu?“ Petrovi šlo o totéž: „My jsme všechno opustili a šli jsme za tebou. Co z toho tedy budeme mít?“ (Mt 19,27). S pokorou si musíme přiznat, že když vstupujeme do manželství, tak jak muž, tak žena čekají, že se pro ně partner stane zlatým dolem, z kterého budou dolovat. Nutně se zde musí střetnout zájmy, tak jako kdyby to byly dva konkurenční podniky nebo dva hráči, kteří hrají proti sobě, kdy jeden vyhraje, jen když ten druhý prohraje.

Štěstí v obšťastnění. Jen málokdo se dostává na tu pozici, kdy hledá své štěstí v tom, že obšťastní druhého. V mnohých manželstvích by bylo hned radostněji, kdyby se ti dva naučili onen osudný duel bojovat jiným způsobem, a to tak, že nechají vyhrát druhého. Ale my jsme příliš velcí chytráci, než abychom přistoupili na takový způsob boje! Neumíme být tím ptákem, který nejkrásněji zpívá tehdy, když mu hrud' probodne trn („Ptáci v trn“)! Proto je také v manželství tak málo krásných „písní“, zato povyku mnoho. Ale přesto nám největší radost v životě činí vděčné oči obdarovaného člověka.

15.3. Dodržuje věrnost

Odpouští vinu. Bůh je znám mnohými slavnými a mocnými skutky, ale jeho největším skutkem je to, že odpouští hříšnému vlnu. I bibliční pěvci umí opěvovat Boží stvořitelskou moc a jeho vládu ve světě a v přírodě. Umí oslavovat Boha za jeho spravedlnost v historii, kterou trestá mocné a pyšné národy, které se vůči němu provinily. Ale to, co nám láme srdce, je Hospodinova velká milost vůči viníkům a hříšníkům. To mu v případě obyvatel Ninive zazlívá i prorok Jonáš: „Věděl jsem, že ty jsi Bůh milosrdný a litošlivý, dlouho shovíváš a jsi velký v milosti a litošlivosti zlého“ (4,2).

Nedá se unavit. Ale ani s vyvoleným národem nemohl Bůh jednat jinak než s velkou trpělivostí. Jednu dobu chtěl Izrael vyhladit a učinit z Mojžíšovy rodiny svůj lid (Nu 14,12). Na Mojžíšovu prosbu to neudělal, ale ani Mojžíšovi potomci by nebyli bývali jiní a byli by též bývali potřebovali jen Boží smilování. Nejen pohanský svět, ale také vyvolený národ žije pouze z Božího odpuštění. I nejbližší učedníci Pána Ježíše zklamali a nebýt Boží milosti, tak by byli skončili zase u svých ryb, odkud je Ježíš povolal. Jejich věrnost praskla jako bublina, jeho věrnost zůstala.

Manželské břemeno. Novomanželé se těší z manželství, myšlenka na ně je pozdvihuje. Brzy však zjistí, že si nejsou vzájemně jen pomocí, ale i břemenem, které je třeba nést. „Jedni druhých břemena nese, a tak naplníte zákon Kristův.“ (Ga 6,2), to platí také pro manželství, a to tím více, protože partneři sami jsou si břemenem svou nevychovaností, zvyky, názory, bezohledností. Kdo chce vstoupit do manželství, musí mít velkou „nosnou sílu“ jako most, který se hned při zatížení nezhroutí. To se projeví hlavně v oblasti odpuštění. Ne sedmkrát, ale sedmdesátkrát sedmkrát. Některá manželství se dala zachránit jen tím, že jeden druhému odpustil, a to i nevěru.

Ne slepě. To opravdu neznamená, že jeden partner bude druhého trápit a ten to musí vždy snášet. Je možné odpustit, ale je třeba zavést také vzájemnou výchovu: Povědět si, co koho uráží, co mu nese, v čem vidí u druhého nedostatek atd. Musí se dohodnout, v čem se budou snažit změnit a v čem budou prosit za odpuštění, pokud to nedodrží. Slovíčko „odpusť“ dělá mezi manželi pravé divy. Přitom nesmíme čekat, že jen druhý se provinil, ale já jsem čistý. Je třeba mít citlivé svědomí na vlastní vinu. „Každá chyba mé manželky je odrazem mé chyby, ale pokud pracuji na odstranění vlastní chyby. Odstraňuje se zároveň chyba mé manželky.“ Můžeme dokonce sestavit „dvojice chyb“ u muže a ženy (Bovet).

15.4. Sebezapření

Král jako trpitel. Když Petr vyznal Ježíše jako Krista – Mesiáše, tj. za krále Božího království, sdělil Ježíš učedníkům poučení, ve kterém změnil svůj titul i učení: Místo Syn Boží použil Syn člověka a místo kralování hovořil o utrpení (Mk 8,29n, Mt 16,16n). Je králem, ale pod komandem. Ten samý úděl má i ten, kdo ho chce následovat. Musí zapřít sám sebe, tj. říct „ne“ svému já a vzít na sebe svůj kříž a přijmout tak postavení odsouzeného, který kráčí na popraviště a nemá žádné právo, jen právo zemřít. Ale oběť Pána Ježíše končí vzkříšením a také učedník, ztratí-li svůj život, získá výsledkem život nový. Bůh na ponížení svých služebníků vždy odpovídá jejich povýšením.

Co je to sebezapření? Obvykle pojem sebezapření není pochopen v biblickém smyslu. V manželství se pod tím myslí, že manžel bude kmitat v práci, aby uživil manželku a rodinu, manželka že bude zase dít v domácnosti, aby se v ní muž a děti dobře cítili. Opravdu to může být krásné, ale jde tu o to, abychom řekli „ne“ svému já ve všech formách. Jones vypráví moc hezky o misionářích v Indii, kteří v Anglii zanechali ženu, děti, vlast, kulturu, ale ne sami sebe a svou povahu. Bylo to zřejmé, jak se rozčílili, když jim bylo ukřivděno, jak byli nedůtkliví, když je někdo haněl, jak hledali svoji pravdu, když se dostali do sporu. Možná byli askety, ale ne spasení sami od sebe.

Co je to nést kříž? Výrazem nést kříž se rozumí např. snášet nemoc nebo jiné utrpení. Ale jak jsme mohli vidět, jde tu v první řadě o naše nároky a práva. Jako křesťan nemám žádná práva, jen právo podrobit se pod Boží vůli a přijmout jakoukoli úlohu, spojenou s mým pozemským životem a křesťanským postavením. Ale kolik těch práv si nárokují manželé! On má právo požadovat, aby jídlo bylo včas a dobře připravené, prádlo vyžehlené a žena vždy povolná. Ona má práva, aby se jí muž věnoval a byl tu jen pro ni, zaopatřoval ji a byl k ní něžný. Oba můžou trpět nějakou nemocí, ale nenesou kříž, protože mají plno požadavků a práv, což kazí ovzduší.

Co je to ztratit život? Určitě jsme si ve styku s druhými všimli, že nejpříjemněji se dýchá v těch rodinách, kde žijí skromní manželé, kteří nemají na život velké nároky. Navštívíte nemocnou ženu, která žije v malém bytě a v chudých poměrech a čekáte, že si vám bude stěžovat. Ale ona se začne modlit a chválit Boha, že má dobrého muže, hodné děti, dobrého lékaře, každodenní chléb, Bibli, shromáždění, Otce v nebi. A přijdete do rodiny, kde je blahobyť, a muž si stěžuje na nemožného šéfa, žena na nemožné obchody a oba na nemožné platy. Přitom mají velký byt, luxusní zařízení a kypí zdravím. Prohrávají život, protože ho nahánějí, aby ho první získali, protože se ho vzdali.

Závěr

„Srdce se děsí lásky, jako by mu hrozila smrt, protože pro lásku umírá „já“ – temný despota.“

Tyto verše perského básníka Rumiho (cit. Bovet) se trefují do středu problému. Manželství je ztráta našeho sobeckého „já“. Kdo se nechce zapřít, ten ať do něj nevstupuje. Nejlépe jsou na manželství připraveni ti, kteří byli od malička vedeni k odříkání, nenáročnosti a tvrdé práci. S největším „dědičným zatížením“ ho uzavírají ti, kterým rodiče všechno dovolovali, nelámali jejich vůli a nenaučili je prioritě „musím“ před „chci“. Naneštěstí právě lito nešťastní sobci mají nejvíce adrenalinu a nejvíce se do manželství hrnou. Obvykle proto, že musí. Tam nastává úplné zhroucení. Štěstí je odměnou pro ty, co se všeho zřekli.

16. Společenství erosu

Musíme začít terminologickým vyjasněním. Hovořili jsme o manželství jako o společenství lásky (agapé), která se vztahuje na celou osobu partnera. Sex je pohlavní láska, která se vztahuje na tělo partnera, který je pohlavní bytostí. Naproti tomu se eros vztahuje na duši partnera. Vzniká-li sex pohledem na určité části těla, eros se probouzí tím, co odhaluje duši partnera, jako je úsměv, hlas, řeč, reakce na vnější podněty apod. Probouzí-li se sex při pohledu na tělo kteréhokoli člověka, eros vzniká při pohledu na duši úplně konkrétního člověka. Z erosu vzniká vnitřní sblížení a toto erotické přátelství je druhým pilířem manželství.

16.1. Přijetí partnera

Zásnuby – čas poznání. Svatbu někdy předcházely zásnuby jako čas, kdy se dva mladí lidé měli poznat natolik, aby mohli říct, zda se k sobě hodí či ne. Dnes to už není všeobecný zvyk, ale ono základní poznání by mělo zůstat všeobecnou povinností. Někteří partneři mají to štěstí, že se znají už od malička a v mládežnických sdruženích měli dost příležitostí si zodpovědět otázku, zda ten druhý bude dobrým otcem nebo dobrou matkou společných dětí.

V některých případech se podaří zjistit, že počáteční láska byla jen slaměný oheň, který nevydrží celý život. Takový poměr je potřeba rázně ukončit, aby se jednou nemuselo rozvádět manželství.

Celoživotní úkol. Ale když se zasnuby vydaří a mladí lidé zjistí, že to půjde, nemohou ještě nějak zvlášť jásat. Sice jim na svatbě i jinde říkáme, že žít spolu je velké umění, ale nevěří nám. Myslí se, že to umí, tak jako my si myslíme, že umíme skákat trojitě skoky, když se díváme na krasobruslaře v televizi. U ní je to příjemné, na ledě bychom si rozbili nos. Ve skutečnosti je lehké žít po svém, ale žít spolu vyžaduje dlouhodobý trénink. Je třeba poznat partnera, jeho záliby, názory, povahu, reakce. „Mladý muž, který vylije své nevěště pohár červeného vína na nové šaty, se dozví o jejím charakteru víc, než z desítek nocí lásky.“ (Reiners, cit. Bovet M.) Kdo může říct, že už partnera zná?

Překoušení partnera. Protože se manželé dobře nepoznají, můžeme u nich pozorovat snahu přetvořit druhého podle svých představ. Každý člověk v sobě nosí určité ideály. U muže to bývá obraz jeho matky nebo jiné dobré ženy, u ženy to bývá způsobeno typem dobrého muže. Když potkají svého partnera, přenesou na něj svůj ideální obraz. Jakmile zjistí, že se onen konkrétní člověk od ideálu odlišuje, snaží se ho přetvořit podle svých představ. Ve skutečnosti nepoznají partnera, ale ze všech sil do něj chtějí promítnout a vtělit svůj ideál. Vystává z toho vždy velké rozčarování. Každého je totiž možné naučit opucovat si boty o rohožku, ale ne hrát na housle.

Takový, jaký je. Poznávání partnera nemá vést k tomu, abychom využili jeho slabosti ve svůj prospěch. Když chce muž intimnosti, nesmí využít slabosti ženy, která má ráda šaty, protože tak by si lásku kupoval. To platí i pro ženu, která si také umí omotat muže kolem prstu, když něco potřebuje. K tomuto jevu ale nedochází v každém manželství. Převážně manželé milují fikci partnera nebo ideální představu. Na svatbě mají slepou lásku v naději, že se partner změní. Potom přijde vystřízlivění a zjištění, že partner neodpovídá jejich představám. Důležitým okamžikem v manželství je bod, kdy po tomto poznání partneri konstatují: Budu ho mít rád takového, jaký je, se všemi jeho chybami.

16.2. Překážky přátelství

Pohlčení prací. Manželský život se skládá z mnohých složek a jedna z nich je práce. Muž musí chodit do zaměstnání, jednak proto, aby si vydělal na chleba a také aby se ztotožnil s posláním od Boha (identitou). Podobně je to také se ženou, která také hledá svou totožnost v zaměstnání i mimo něj. Kromě toho ale muž a žena mají spolu vztah, který by se měl během let zdokonalovat. Může se ale stát, že je práce natolik zaujme, že nebudou mít čas jeden na druhého. Fakticky takovýto vztah nechťejí, ale prakticky se jejich vzájemný styk omezí na psaní vzkazů. Některé případy nám ukazují na to, že by se neměli ženit tací, kteří jsou odhodlaní obětovat práci všechno (např. vědci, umělci, podnikatelé apod.).

Mimomanželské aktivity. Kromě práce se také vyskytnou činnosti, kterých je třeba se zúčastnit. Např. shromáždění dvakrát do týdne, k tomu navíc pěvecký sbor nebo ženské sdružení. Není možné tyto aktivity úplně vypustit a musíme každému dopřát svobodu, aby v nich našel správné uplatnění. Manželství potřebuje přátelství jiného manželství. Také každý z partnerů má své kamarády. Ale „kdo stráví víc jak jeden, nanejvýš tu a tam dva večery do týdne sám se svými přáteli, uniká z manželství.“ (Bovet).

Závislost na rodičích. Jinou překážkou přátelského manželství je vázání se na rodiče. Na tom ztroskotalo už mnoho manželství. V Písmu je přikázáno: „Cti svého otce i matku.“, ale také: „Proto opustí muž svého otce i matku a přilne ke své ženě a budou ti dva jedno tělo.“ (Gn 2,24). To platilo pro muže v době, kdy žena opouštěla své rodiče. Dnes to platí pro oba. Oba si musí být vědomi toho, že vytvořili novou rodinu a od teď je muž manželka bližší než jeho matka a ženě muž přednější než otec. Kdo cti rodiče na úkor partnera, přestupuje Boží příkaz, což má osudné následky pro manželské soužití.

Nahrazení sexem. Občas slyšíme, že se manželé hádají a nerozumějí si, ale potom mají pohlavní styk a všechny spory jsou pryč. Víme, že sexuální spojení je skutečně příhodným časem na to, abychom si pověděli intimní věci, které nás trápí, což má blahodárný vliv na vzájemné porozumění. Ale znamenalo by přecenit funkci sexu, kdybychom jim chtěli nahradit erotické přátelství. Nevěřím tomu, že by se manželé, kteří si v základu nerozumí a vytvořili si dva světy, při sexuálním spojení stali najednou opravdovými přáteli. Může nastat pravý opak, že se ženě takový sex zoškliví a propast mezi partnery se jen prohloubí.

16.3. Prostředky erosu

Společný rozhovor. Aby se erotické přátelství mezi manželi mohlo vytvořit, musí nejprve manželé spolu mluvit. Neměli by nikdy přetruhnout nit, která je spojíla, a tou bylo jejich vzájemné střetnutí a rozhovor. Mluvili o tom, co je oba zajímalo, nebo se zajímali o záležitosti druhého. V manželství by se v tom mělo pokračovat a nemyslet si, že manželské pozeňání v kostele bude tím poutem, které udrží pohromadě jejich přátelství. Bylo by dobré, kdyby i Bibli

a duchovní literaturu četli společně a hovořili o tom. Ale muž by se měl upřímně zajímat o manželčiny starosti a naopak. Chce to trochu cviku, ale vyplatí se to.

Společná práce. Dříve bylo méně rozvodů, což má více příčin. Jedna z nich je to, že lidé žili většinou na venkově, kde muž a žena spolu pracovali na poli. Taková společná práce den co den přispívala k tomu, že manželé měli stejné starosti, názory i přehled. S nástupem nové doby je muž nucen pracovat jinde a žena jinde. Ale s kým denně pracujeme, s tím se také spřátelíme. Takto začaly mnohé rozvody. Proto by manželé měli dbát na to, aby měli společnou práci. Může to být práce na zahrádce, ale také třeba v nedělní škole. Někteří manželé mají jeden v týdnu, kdy jsou oba doma a věnují se sobě navzájem a nepřijímají návštěvy.

Občasné vzdálení. Tak jako prospívá našemu organismu občasný půst, při kterém se z těla odplaví škodliviny a dostaneme novou chuť, tak také manželství prospívá občasné vzdálení. Těžko by se tu dalo něco plánovat jako při půstu, spíš to přináší život sám. Je možné, že manžele rozloučí na čas nemoc nebo rekreační pobyt. Někdy se musí rozloučit, když manžel například jede na služební cestu. Jsou svědectví, kdy až v odloučení a s odstupem si oba uvědomí, co jeden v druhém má a co bez něho ztrácí. Toto odloučení však nesmí být příliš velké, protože jsou případy, kdy se manželé kvůli výdělku museli rozejít dokonce na rok až dva a oba si našli jiné partnery. Co na den prospívá, to na rok škodí.

Malé pozornosti. Nejdůležitější je pro přátelství manželů celkové duchovní směřování (proto se nedoporučuje manželství mezi přívrženci odlišných přesvědčení náboženských nebo filosofických). Ale nemůžeme podceňovat ani malé pozornosti. Někde se to stalo už jakousi šablonou, že se přinesou květy, koupí se sladkosti apod. Ale kde se to dělá z opravdového zájmu o partnera, tam to má velký význam. Může se stát, že to někdy muž splete, když např. nepřinese manželce při narození dítěte bílé květy. Ale někdy to splete i manželka, když muž ráno najde koupené ovoce v koši na odpadky. Souhrnně můžeme říct, že se v tomto případě za málo hodně koupí, hlavně když víme, nač si partner potrpí.

16.4. Nedostatek erosu

Dva světy. Když si manželé nedají záležet na vytvoření přátelství pomocí erotických prostředků, časem vznikne domácnost, ve které každý z manželů žije ve svém vlastním světě. On má svou práci, která ho baví a ve které se realizuje, k tomu ještě nějaké ty koníčky a přátele. Ona má zase svou domácnost, ve volném čase plete a zavařuje, klábosí s přítelkyněmi. Mezi těmito dvěma světy není nejmenší spojení a v domácnosti se začíná vytvářet neviditelná hranice. Manželé žijí spolu, protože kvůli tradici, dětem a majetku by nemělo smysl se rozejít, ale v podstatě si jsou cizí. Pod jednou střechou, ale ne v jednom duchu či „osobě“.

Neosobní sex. Kde neexistuje přátelství mezi manželi, stává se i sex neosobním. Nemůže to být jinak, protože zvláště ženy jsou vnímavější na eros než na sex. Mnohé tvrdí, že by jim stačilo, kdyby je muž pohlídal a choval se k nim něžně. K sexu se většinou ze začátku chovají neutrálně a jaksi lhostejně a přistupují k němu ne z bezpodmínečné potřeby, ale jen proto, že mají rády muže, kterému to činí dobře. Muži ale musí vědět, že sex může být jen vyvrcholením erotické atmosféry, která ale panuje nejen těsně před souloží, ale po celý den a po celý čas. Kdo eros opomene, vypěstuje v ženě sexuální chlad. Takovýto neosobní sex se stává smilstvem, a to nejen s cizí, ale i s vlastní ženou. „Požádat ženu“ znamená „vytrhnout rozkoš z celku lásky“ (Bovet).

Hetéry. Je známo, že staří Řekové měli manželky, které jim rodily děti a udržovaly domácnost, a přítelkyně (hetairai), se kterými si duševně rozuměli a sexuálně žili. Byly to ženy buď na velmi vysoké intelektuální úrovni, nebo tělesně velmi krásné a společensky zběhlé. Byly schopny poskytnout muži přátelství, pro které ženy-roditelky neměly předpoklady. Tento jev se u nás již nevyskytuje, ale není to nic neznámého. Ve světě něco takového můžeme běžně vidět, ale také ve shromáždění se dějí podivné věci. Manželé se proto musí starat, aby muž našel v ženě také duchovní společníci a žena v muži rytíře, který by ji uměl ochránit a vést v každé oblasti.

Lesbismus. Lesbismus je jevem, který se objevuje tam, kde žena hledá erotické ukojení u druhé ženy. Nemyslíme si, že k lesbismu se uchylují nespokojené ženy, jako k prostitutkám nespokojení muži. Víme, že je to věcí především neprovdaných žen. Chceme však upozornit na to, že lesbismus jako pohlavní (v podstatě erotické) ukojení dvou žen vzniká na základě toho, že žena nevidí v mužích dostatečnou záruku k tomu, aby ji eroticky ukojili. Ženy potřebují hlavně něhu, muži jdou většinou přímo za sexem. My muži si musíme přiznat, že jsme sexuální hrdinové a erotičtí analfabeti. Pravděpodobně bychom měli hledat kořeny ženské homofilie, kde ženy zkusily, že je muži eroticky neuspokojí.

Závěr

Manželství, tak jako manželé samotní, má více rovin. Prvořadým předpokladem je oboustranná láska, která se projevuje v zapření svého já a v dávání toho nejcennějšího druhému. Druhým předpokladem je, že si manželé porozumí také na rovině duševní, a to

pomocí erotické lásky. Nelze v první řadě o sexuální spojení, byť je jeho předehrou, ale o spojení dvou lidí vzájemným porozuměním a přátelstvím. To znamená, že objevují a přijímají osobu partnera, že odstraní všechny překážky, které stojí v cestě takovému přátelství, a použijí všechny prostředky, aby toto přátelství udrželi živé. Kde se to podaří, tam se manželé stanou nejlepšími přáteli. Kde ne, tam se manželství pomalu rozpadá, protože bez přátelství není síla, která by ho udržela.

17. Společenství sexu

Zhruba je možno říct, že pokud agapé má co do činění s duchovní sférou manželství a vyjadřuje se v oběti a pokud se eros týká více duševní sféry a vyjadřuje se v přátelství, operuje sex v oblasti těla pomocí pohlavního spojení. Sexem se dostáváme do velmi delikátních záležitostí. V jistém smyslu je to vrchol manželského svazku, dokonce celého lidství. Mimo sex je to vždy muž a žena, v něm se stáváme „jedním tělem, jednou osobou“. Je to tedy zvláštní humanum, ve kterém se stáváme celým člověkem. (Netvrdíme, že to bez manželství není.) Na druhé straně sotva kde najdeme tolik ponížení lidskosti jako právě při sexu, člověk tu klesá pod úroveň zvířete. Jak lze vrátit sex jeho původnímu určení?

17.1. Sex v manželství

Zbožštění sexu. Kananejské přírodní kultury v době SZ pěstovaly sympatetickou magii. V bohoslužbě se praktikoval sexuální styk s kultickými kněžkami (hieroduly), aby se tímto způsobem vyprovokovalo božstvo k tomu, aby požehnalo zem úrodou a zvířata a lidi potomstvem. Tímto skutkem se sexuální spojení dostává do oblasti sakrální jako součást kultu a nabývá charakteru sakramentálního zbožštění. Pomocí sexu se člověk chtěl dostat k srdci samotného božstva. Výsledkem bylo spojení s hroznou krutostí (např. obětování dětí apod.).

Démonizování sexu. Vlivem řeckého idealismu pak došlo k druhému extrému, k démonizování sexu. Říkalo se, že sex je nejhrubším výrazem našeho těla, sarx, a proto je ho třeba všemožně potlačovat. Dokonalosti člověk dosahuje jenom tím, že se úplně zřekne sexu a obrátí se k duchovním věcem. Jenže i zde došlo k paradoxu, asketismus se svorně spojil s libertinismem: Připustilo se smilstvo, protože se to prý netýká lidského ducha! Zapomnělo se, že nejhrubším projevem sarxu není tělesný sex, ale duchovní sobectví.

Plodivý (prokreativní) charakter. Abychom zde měli jasno, je třeba zmínit, že když Bůh „stvořil mužské a ženské pohlaví“, dal jim příkaz: „Plodte se a množte se a naplňte zemi.“ (Gn 1,27). Tím je vyjádřen jeden účel sexuálního spojení, a to je rozmnožování lidské rasy. Jakkoli je to prozaické, je to jako s jablkem: Může být červené jako karmín a dobré jako med, ale to nejhlavnější v něm je několik jader uvnitř, protože se jimi jablko rozmnožuje. Proto izolovat sex od plodivé funkce je jeho deformací. Naštěstí to neodpovídá přirozenosti člověka, protože jinak by lidská rasa vymřela.

Sjednocující (unitivní) složka. Druhou složkou sexu je jednota (unio) mezi oběma pohlavími. To vysvětluje zpráva o stvoření ženy: „Proto muž opustí svého otce a matku a přilne ke své ženě a budou jedno tělo.“ (Gn 2,24). Jedinečně o tom mluví Bonet, že aby se člověku tento příkaz chtělo plnit, přidal Bůh k němu rozkoš. Je to podobné jako s tím jablkem, které nám slouží svými sladkými vitamíny. V pohlavním spojení se muž a žena stávají jedním tělem, osobou. To není concupiscentia, hříšná žádostivost, ale Boží úmysl.

Vyvrcholení lásky. Nestydíme se pojmenovat to, co Bůh stvořil (Klemens). Sexuální orgány jsou jeho výtvor, ne satanova montáž. Pohlavní spojení musí mít předehru v agapé a erosu, ale samo je vyvrcholením lásky. Když sex nezbožšťujeme ani nedémonizujeme, je potom třeba, aby se našel v křesťanském manželství uplatnění, působící rozkoš. „Mějme konečně manželství plná rozkoše!“ (Bovet). Když je v pořádku náš tenor jako spojení s Bohem (vyřčeno Bonhoefferem), potom mu sex jako spojení s člověkem dodává jedinečnou hloubku. Žádná metoda, žádný způsob sexu v manželství není zvrácený, pokud to oběma vyhovuje. Sex se tak může stát oslavou lidskosti.

17.2. Sex mimo manželství

Před manželstvím. Mladá generace nás zasypává otázkami, proč nedovolujeme sex před manželstvím, když manželství podle nich nevzniká v okamžiku požehnání před oltářem nebo úřadem, ale v okamžiku vyznání oboustranné lásky. Odpovídáme:

- a) z biblického hlediska hebrejské „dabar“ je slovo i věc. Vnitřní stránka musí být spojená s vnějším vyznáním (por. Ř 10,9n),
- b) podle Mal 2,14 je manželství smlouvou, kde svědkem je Hospodin. Je to věc soukromě-veřejná,
- c) jablko vzniká v okamžiku opylení, ale nikdo nejí nezralá jablka, pokud netouží po bolestech břicha,

d) zamilování, kteří se k tomuto uchýlí, si způsobí existenční starosti. Co mělo přijít v pokoji, děje se ve stresu, což zraňuje oba manžele, nejvíce ženu.

Mimo manželství. Mimomanželský sex se vyskytuje ve dvou formách. Jednou je prostituce, „nejstarší řemeslo“, kterým si ženy vydělávají na vysoký standard prodejem svého pohlaví. Je to absolutní vyprázdnění sexu, kterému byl ukraden nejen plodivý charakter, ale také erotická a citová složka. Ze ženy se stala odpadní nádoba na mužské spermie. Druhou formou je „manželský trojúhelník“. Když partner nenajde v partnerovi uspokojení, vyhledá si blízkou osobu (obvykle v zaměstnání), se kterou si rozumí duševně i pohlavně. Je to snadnější cesta než usilovat o zaplnění nedostatků v manželství a je nezávazná: obvykle s druhým partnerem manželství neuzavře. Sem patří i skupinový sex se souhlasem obou partnerů.

Zvrácený sex. Lásku ke stejnému pohlaví (homofilii) znaly už ve starověké národy. Pavel ji v Ř 1,27 počítá mezi typické neřesti pohanů. Dnes máme i homosexuální manželství, které se domáhají veřejného uznání. Někteří lékaři i teologové to ospravedlňují tím, že je to vrozená indispozice. Z Písma to nevyplyvá a z lékařského hlediska to může být jen určitá predispozice, která by se však měla překonat, a ne ji brát jako přirozené počínání, za které člověk nemůže (je to stejné jako u vrozeného sklonu k alkoholismu). U ženské homofilie, lesbismu, se od druhé ženy očekává ukojení erotické touhy za předpokladu, že by ji muž nemohl ukojit. Je to však rovněž snadnější cesta. V obou případech je sex zbavený plodivého zaměření.

Pomsta přírody. Před několika lety se objevila jako příšera nová choroba, AIDS (Acquired Immunity Deficiency Syndrom). Její virus HIV objevili v Africe u opic a tamních domorodců, z čehož vyplývá oprávněná domněnka, že se nemoc přenáší pohlavním stykem. Ve vyspělých zemích je nejvyšší procento výskytu mezi homosexuály, u narkomanů, kteří provádějí skupinový sex a u lidí, kteří pěstují promiskuitu. Lék proti tomu nemáme a jediné, co zde pomáhá, je to, „co věděl už starý Mojžíš, když vydal deset přikázání: monogamní manželství. Co moderní lidstvo nezachovává jako náboženský příkaz, musí zachovávat jako hygienické pravidlo, pokud chce vůbec přežít“. (Zdraví ldu 1987).

17.3. Regulace početí

Prostředky regulace. Jedním z prostředků regulace početí je tzv. přerušovaný styk (coitus interruptus), při kterém vlastní výron semene nastane mimo ženské pohlavní ústrojí. To nemá dobrý psychický dopad na oba partnery. Ne každý je s tím spokojen. Ženské ochranné prostředky jsou vložky, které zabrání semenu vniknout do dělohy, chemické tyčinky, které usmrtí mužské semeno apod. Tyto prostředky však nejsou moc spolehlivé. Existují také hormonální medikamenty, které v určitý čas zabrání ovulaci. Tyto prostředky však mají zhoubný vliv na organismus ženy a způsobují vážné zdravotní poruchy.

Přirozená regulace. Před několika lety přišli lékaři na to, že při ovulaci se výrazně mění teplota v pohlavních orgánech ženy. Díky tomu je možné s přesností určit den vyloučení vajíčka. Protože vajíčko může žít jen určitý čas po svém vyloučení, vyplývá z toho, že se dají vypočítat dny, kdy mají mít manželé pohlavní styk, jestliže si přejí dítě a kdy ne, pokud si ho nepřejí. Tuto metodu měření tzv. bazálních teplot můžeme ještě kombinovat s poznatkem, že hlen na děložním hrdle se v období menstruačního cyklu mění. Tato metoda je nejpřirozenější, ale vyžaduje od ženy stále měření a zapisování, čehož každá žena není schopná a ochotná dlouhodobě provádět.

Názory na regulaci. Názory na regulaci početí se různí. Vatikán (Casti conubii Pia XI. z 1930, Humanae vitae Pavla VI. z 1969) zastává radikální stanovisko, kde jako jedinou metodu přirozené regulace uznává za eticky legální a ostatní metody zavrhuje, zejména používání hormonálních přípravků. V pohledu, že přirozená metoda je nejpřirozenější a že pilulky škodí organismu, je možné s ním úplně souhlasit. Když se však podíváme na přirozenou regulaci, učí nás sama příroda, že ne každý pohlavní styk má skončit těhotenstvím. Prokreativní a unitivní prvek není možné od sebe oddělit, ale ne každý z nich se vždy projevuje se stejnou intenzitou. prokreativní je spíš výjimkou, jinak bychom způsobili populační katastrofu.

17.4. Přerušování těhotenství

Statistika interrupcí. O umělém přerušování těhotenství se uvažuje tehdy, když si manželé nebo ještě více svobodné matky z nějaké příčiny nepřejí, aby se počaté dítě narodilo. Co hovoří statistika? V Japonsku během osmi let po roce 1948 bylo 5 milionů a za rok 1972 1,5 milionů interrupcí. V Anglii v roce 1966 bylo 6 100 interrupcí, v roce 1967 (rok po vydání výnosu o interrupcích) už 24 000, během 5 let 167 000, v USA je to ještě horší. V roce 1969 tam bylo méně jak 20 000 interrupcí ročně. Jen ve Washingtonu převyšuje počet interrupcí počet narození v poměru 3:1 (Stott ls). Opravdu to vypadá, jako by tu probíhal „tichý holocaust“ (John Powell 1981).

Zastánci interrupcí. Ti, kteří zastávají myšlenku Interrupce, popírají, že všechny atributy a práva konečného produktu patří už jeho počátku, ačkoli mezi nimi existuje přímé pokračování. „O postavení vědomé osobnosti je možno hovořit pouze tam, kde se nachází centrální nervový

systém." Od okamžiku splynutí vajíčka se spermií je embryo biologicky živé a má ohromný repertoár potenciality, ale osobou, která má práva a vyžaduje si péči, se stává jen tehdy, kdy vývoj mozku umožňuje kontrolu nad sebou. To neznamena redukovat člověka na mozek, jen umístit člověka jako osobu do struktury, která má kontrolní systém (Donald MacKay, cit. Stott Is).

Odpůrci interrupcí. Stanovisko Vatikánu říká: „Nenarozené dítě je člověk té samé hodnoty a stejného původu jako jeho matka.“ (Pius XII). Vatikán je proto proti jakémukoli přerušení, dokonce i při ohrožení života matky. Toho názoru jsou i mnozí protestanti. „Nemůžeme najít žádný bod v čase mezi spojením vajíčka a spermie a mezi narozením dítěte, kde bychom mohli konstatovat, že to není lidský život“ (Konfer, 1967). „Foetus má osobnost od momentu fúze.“ (O. Donovan). Proto nelze říci, že „foetus je krvavý kousek masa v těle matky“. Jeho vývoj můžeme popsat jako proces, ve kterém se tvoří to, co už je.“ (P. Ramsey, cit. Stott).

Pokus o řešení. Je jisté, že naše úřady velmi zliberalizoval přerušení těhotenství a učinili ho přístupným každé ženě, které o ně požádá. Kdyby interrupce existovaly už v 18. Století, nebyl by se narodil Beethoven, protože jeho matka měla tuberkulózu, otec syfilis a čtyři jeho sourozenci byli také nemocní. (Stott). Proto by se dalo připustit interrupci jako výjimku při ohrožení života matky nebo při znetvoření dítěte. Ale takových případů je minimum. Řešení je ve správné regulaci počtů u manželů, u křesťanské mládeže ve zdrženlivosti, u světské alespoň v používání ochranných prostředků a v přesvědčení, že žena smí rozhodovat o životě, ale před jeho počtím, ne po něm.

17.5. Věčné sobectví

Oběť vynálezů. Všichni vidíme, že moderní věda a technika přináší člověku nejen pomoc, ale také ho zotročují, dokonce znamenají ohrožení veškerého života na zemi. Muž se stává obětí svých výtvorů. Je paradoxní, že to, co vznikalo jako podpora a ochrana života, se najednou obrací proti člověku. Protože muži mají také čas na to, aby pěstovali nejen „životu vzdálená umění, jako je filosofie a euklidovská geometrie“, ale také „nelidská umění, jako jsou jedovaté šípy a jaderné zbraně“. (Bovet II). Zde je vidět, že podobně jako mateřská láska, tak ani mužova snaha o ovládnutí země není sama o sobě svatá, ale potřebuje opravu, má-li plnit Boží příkaz.

Obětování věčnosti. Opravu svého snažení o ovládnutí země činí muž tehdy, když plní druhý biblický příkaz: „Muži, milujte své ženy.“ (Ef 5,23).

Ve své lásce k ženě se muž obrací od svých věcí k lidem, a tak také nachází přímý důvod, kvůli kterému byl povolán zaobírat se svou vědou a technologiemi. „Žena, která je ve své nejhlubší podstatě zakotvená v onom lidském středu, chrání muže před tím, aby se ztratil na okraji lidskosti a aby tak v sobě zničil člověka jako Boží obraz.“ (Bovet II). Pro muže to neznamena nic jiného než konkretizace všeobecného příkazu o zapření sebe samého.

Autorita služby. Současně je tato láska také uskutečněním vzájemného podřízení se z Ef 5,21, kde chce Pavel ukázat, že „poměr mezi Kristem a církví je poměrem vzájemného podřizování se a že Kristus-Pán je současně Kristem-slugebníkem“. Muži nemají v jednání vůči svým ženám používat autoritu, ale lásku. Příkaz nezní: „Vy, ženy, podřizujte se, a vy, muži, panujte.“ „Jsem přesvědčen, že je to vlastně muž, kdo má těžší úlohu. Vždyť má milovat ženu golgotskou a obětující se láskou. Autorita v biblickém významu není jiným slovem pro tyranii.“ (Stott Ef.). Bůh vytvořil vedoucí roli pro muže, ale muž je zodpovědný Bohu za toto vedení a smí ho vykonávat jen v zodpovědnosti „bytí pro druhého“.

Nechut věst. Mohlo by se zdát, že se muži budou do vedení jen hrnout, ale obecně tomu tak není. Vždyť je o mnoho jednodušší poslouchat než rozkazovat. „Muži je dáno panování, ale s ním velké starosti a námaha! Svědectví o tom je řada mužů, kteří v naší době odložili postavení přednosti domácnosti.“ (Christenson). Musíme si přiznat, že my, muži, zraňujeme ženy mnohým způsobem. Máme svoji práci a všechno ostatní bychom rádi přenechali ženě namísto toho, abychom všechno vedli, zařizovali a chránili. To není věc obdarování, ale vůle.

Závěr

„Konec Božích cest je tělesnost,“ řekl Oettinger. Boží Syn se stal tělem a také my žijeme v těle a musí nás zajímat také tělesná stránka manželství, jakou je sex. Nemůžeme ho sice zbožňovat, ale ani zdemónizovat. Kde se jedná podle Božích pravidel v souvislosti s láskou a přátelstvím, tam je to krásná a správná věc. Je to opravdu vrchol, na kterém se muž a žena stávají jedinou osobou. Kde se to však vytrhne z kontextu, tam je to hanebné. Zvíře pozná svůj potřebný čas páření, ale člověk své meze nezná. Řekneme-li tedy, že smilníci klesnou na úroveň zvířat, je urážkou zvířete. Těšíme se na dobu, kdy už pohlaví nebudeme potřebovat a kdy budeme mít jiné rozkoše v Božím království.

18. Společenství podřízení

Život existuje jen v organizované formě jako organismus. Také rodina je takovým organismem. Vždyť muž a žena mají být jedním tělem, což je možné brát doslova i v širším významu jako organismus. A když organismus, tak i organizace, a když organizace, tak i děla práce, tedy podřízenost. Každé společenství musí mít vedoucího a podřízené (vedené), a to platí i pro ta nejmenší společenství. Tento fakt se v poslední době zpochybnil a proti hierarchii v rodině se bojuje, aby panovala naprostá rovnoprávnost a ne aby byl muž hlavou. Bohužel jsme tam, kde jsme být nechtěli: Buď jsou dvě hlavy, nebo ani jedna. Jak potom funguje manželství jako společenství podřízení?

18.1. Dar mateřství

Žena – roditelka. Ptáme-li se, co je vlastně specifickým darem ženy, můžeme dostat dvě odpovědi. Jedni říkají, že muž se vyznačuje aktivitou, žena pasivitou, muž rozumem, žena citem apod. Ale výjimek můžeme v tomto případě nalézt tolik, že se takovéto dělení dá celkem snadno zpochybnit. Jediné bezchybné rozlišení je biologické, jen žena může počít a porodit dítě. V této úloze je žena skutečně nezastupitelná, a to je také jedinečné poslání ženy: žena roditelka. Přirozeně to nikdo nezpochybňoval, ale v dnešní době díky emancipaci se toto specifikum zdálo pro ženu ponižující. Ženy se s velkým úsilím snaží zastávat mužské funkce a nevidí čest v poslání roditelky, s čímž souvisí celá řada dalších specifíků.

Žena – pěstounka. Narozením dítěte povinnosti ženy vůči němu nekončí. Zvířecí mládě je při vylhnutí biologicky dospělé a fyzicky samostatné. Určitě si každý všiml tohoto velkého rozdílu: Když se vylhne zvířecí mládě, je schopné hned vstát, jít po vlastních nohách k mamince a napít se mléka. Lidské mládě je bezmocné. Biologicky se některé jeho životně důležité orgány teprve vyvíjejí a bez vnější fyzické pomoci by během několika dnů jistě zahynulo. A tady je další úloha matky, aby narozené dítě vychovala k samostatnosti a soběstačnosti. Existují sice matky, které tuto povinnost neplní, ale ona zůstává. Muž může své ženě ve všeličem pomoci, ale je to především ženská doména.

Žena – „domovnice“. Vzpomínáme biologické specifikum ženy má celou řadu psychologických a sociologických důsledků. Jedním z nich je to, že žena je „domovnice“ – ne ve smyslu, že by fungovala jako domovnice ve škole, ale že domov vytváří. Je velký rozdíl mezi domem a domovem! Domov – to není otázka mnoha pokojů, krásného nábytku a drahých koberců, obrazů a křišťálu. To je způsob, vkus, ale také něha, s jakou se uspořádá i skromnější zařízení. Maurois říká: „Žena, které se podaří vytvořit ze svého domova dokonalý svět, by naň měla být právě tak hrdá jako velký státník na pořádek ve své zemi.“ Na tom závisí i úsloeh jejího manžela v povolání a také postavení dětí v životě. (Bovet M.).

Žena – strážný anděl. „Svou jedinečnou svázanost s dítětem má žena celkem přirozeně větší vztah k osobám a k tomu, co má život a duši.“ (Bovet M.). Projevuje se to různě, ale nás zajímá zvláště jeden jev, a to je její vztah k muži. Ona nejen vychovává své dítě, nejen stráží domácí krb, ale být strážcem tohoto ochránce je úloha ženy. A zas: Ne všechny ženy plní tuto úlohu, ale „abusus non tollit usum – zneužití neruší užiti“. Tento úkol ženě zůstává, protože je obdařena větším dílem intuice než její muž. Tento „lidský prostředek“ u ženy vypadá jako naivita, ale je to Boží dar.

18.2. Mateřské sobectví

Slabošská láska. Člověk je náchylný se pohybovat v krajnostech. Vyváženost není jeho silnou stránkou, ale o to je potřebnější. To se také týká dobrých darů od Boha, u ženy je to konkrétně dar mateřství. Pomocí něho rodí, vychovává dítě a chrání svého muže. Jenže může zajít do krajnosti a všechno zredukovat na svůj domov. Mnohé matky měly rády své děti tak, že je úplně zkazily. Mateřská láska je velká věc. Dokáže se obětovat za své děti. Bez takové oběti by lidská ras vůbec neměla šanci na přežití. Ale matka se nesmí nechat zneužít a kvůli tomu, že dítě pláče, se stát jeho otrokyní. Dětský pláč je dobrý trénink pro průdušky dítěte, ale ne pro trénink jeho matky.

„Sobectví ve dvou.“ To, co se odehrává mezi ženou a jejím dítětem, se může odehrávat mezi ženou a mužem. Je správné, když má žena ráda svého muže a je jeho strážným andělem. Jenže ani manželská láska není svatá sama o sobě a potřebuje kolektiv. Může totiž také zajít do extrému a mimo svého milovaného muže nevidět nikoho jiného. Je to lepší, než kdyby ho ignorovala, nebo se s ním hádala, nebo dokonce pokukovala po jiných. Ale je tu nebezpečí, že ve své lásce bude tak hlídat muže, že bude krýt jeho chyby a že manželství přetvoří na „sobectví ve dvou“, ba celý domov na „rodinu do sebe zahleděnou“.

Podřízení se muži. Sobectví v mateřství se žena zbaví tak, že se podřídí svému muži. „Ženy, podřizujte se svým mužům jako Pánu.“ (Ef 5,22). Pro ženu to znamená zkonkretizování výzvy Pána Ježíše k sebezapření. Žena chrání dítě i muže, ale „úlohou jejího manžela je dbát, aby to nepřekročilo zdravou míru. Muž má mít poslední slovo, když chrání jiné před mocným

rodinným sebevědomím ženy" (Lewis). Přitom podřízení není jiné slovo pro méněcennost. Žid děkoval Bohu, že ho nestvořil jako ženu. Žena může děkovat Ježíši, že jí přiznal důstojnost člověka. Před Bohem si jsou muž a žena rovni (Gn 3,28), ale mají rozdílné úlohy (Stott).

A co emancipace? V životě se žena emancipuje, ale emancipace v manželství je absurdní. Muž a žena jsou rovnoprávní, ale mají různé funkce. Žena může být ministerskou předsedkyní a muž básníkem a hudebníkem. Ale v manželství vzájemně stojí v poměru hlavy a srdce. „Všeobecně není dobré. Když si úlohy vymění, ačkoli existují výjimky. Špatné je, když chtějí oba hrát současně stejnou úlohu. Manželství jako osoba nemá být dvouhlavé ani bezhlavé." (Bovet). I rozumově nadaná žena bude hledat oporu u svého jemného muže a ráda ho uzná za hlavu, když také všechna důležitá rozhodnutí udělají společně. „Pokud se muž této funkci vyhýbá, stane se žena nešťastnou." (Bovet).

18.3. Dar ochránce

Muž – pečovatel. Při určování úlohy muže máme vícero odpovědí. Např. že žena má vztah ke všemu živému, zatímco muž má „svobodné hodnoty" pro věci, pojmy a teorie. Nebo že ženu je možno vystihnout nikoli individualisticky, ale jako „členku páru": jako milenkou, manželku nebo matku. Naproti tomu muž se méně chápe jako manžel nebo otec, ale více jako zaměstnanec, jako umělec nebo politik, tedy ne v páru. (Bovet II). To je pravda, ale domníváme se, že základem všech rozdílů je to, že role muže je být ochráncem své ženy a rodiny. Žena porodí dítě, ale na muži je, aby jí připravil dům, živobytí a ochranu.

Teorie a věci. Tak vidíme, že z tohoto základního určení muže být ochráncem a opatrovatelem rodiny se můžeme dívat také na jeho elementární snahu o teorie a věci. To se dá pozorovat už na dětech: Děvčátko obléká svoji panenku, ale chlapeček rozmontovává své autíčko. Mohli bychom muže kárat za jejich věcnost, ale musíme si uvědomit, že Bůh dal člověku úkol, aby si podmanil zemi a aby nad ní panoval. (Gn 1,28). To není jinak pro člověka možné, než aby zkoumal přírodu, zobecňoval přírodní jevy a vytvářel z nich teorie a zákonitosti. Z primitivního ovládnutí přírodou se mohl dostat jen tak, že přírodu zbavil božství (odmytologizoval ji!), učinil ji objektem a stal se zkoumajícím a ovládajícím subjektem.

Nepřímá péče. Jak se toto ovládnutí přírody (včetně pojmů, teorií a techniky) rýmuje s posláním muže být ochráncem rodiny? Není to jednoduché, protože tím, jak jsme už viděli, se muž jako politik nebo technik nestaví se páru, ale mimo pár. Ale rozpor je jen zdánlivý. Představme si situaci: Muž se má starat o rodinu tím, že musí ženě a dítěti postavit dům. Jak ho postaví? Musí se jí postarat o šaty, kde je vezme? Musí jí dát potravu, kde ji vypěstuje? Kvůli tomu, aby se staral o pár, musel by jakoby z páru vystoupit a obrátit se ke svým teoriím a věcem a stát se vědcem a technikem. Pokud se stará o své záležitosti, stará se tak nepřímo o svou rodinu.

Široký rámec. Kromě této nepřímé péče plní muž ještě také jinou úlohu, kterou mu Bůh svěřil. V první řadě se má starat o svou rodinu, ale má si „podmanit zemi". Bůh ho ustanovil za svého spolupracovníka, aby se staral o celé stvoření. Muž je členem své rodiny a ve světě má svůj domov. Ale Boží stvoření je víc jak jeho rodina. Bůh mu svěřil společnost, která je větší než jeho rodina, a svět, který je větší než jeho dům. Velký svět nemůžeme oddělit od malého světa. Bez širokého rámce společnosti by se neudržela ani jeho rodina. Rodina je základní buňka společnosti, ale společnost tvoří rámec, kde všechno navzájem spolu souvisí.

Závěr

Manželství je společenstvím vzájemného podřízení, tak jak to přikazuje Ef 5,21. Není v tom urážka pro ženu ani výsada pro muže. Každý z nich dostal svoji roli, pro kterou je vystrojen zvláštními dary a která je pro oba těžká. Muž by měl vést, ale vlastně to dělá nerad, protože vést znamená nést zodpovědnost. Proti tomu žena „se nebojí žádné námahy, prahne po panování a sebezapření své vůle je pro ni tou nejtrpnější zkouškou. A tak je břemeno pro muže i ženu zvolené tak, že má odpadnout právě to nejpříjemnější z lidské přirozenosti ... Toto jho má být člověku také těžké proto, že ho bez Boha nelze ani unést." (Christenson). Kde se však oba manželé podřídí Bohu, dá jim hodně síl na splnění jeho příkazu a jejich společenství učiní požehnaným.

19. Společenství rozchodu

Nadpis by se někomu mohl zdát podivný, nebo že si protirečí, protože pokud je to společenství, tak to není rozchod. Logicky to také souhlasí, ale prakticky ne. Vždyť manželství se skládá ze dvou odlišných jedinců. To mezi nimi vytváří jednotu, ale jednotu protikladů. Přitom to ale není jednota daná, ale získaná jako výsledek použití jistých zákonitostí. Kde tyto zákonitosti nezačnou nebo přestanou fungovat, společenství se rozpadá. Toto společenství je

dialektické (v rozhovoru) a skrývá v sobě obě možnosti: Buď protiklady splynou ve vyšší hodnotu, nebo se od sebe oddělí (obvykle výbuchem), ale nezůstanou vedle sebe.

19.1. Příčiny

Špatný výběr. Prvotní příčinou nedorozumění v manželství je „láska na první pohled“. Mladí lidé se zamilují a nevědí, že každý hovoří jinou řečí a má jiné představy o lásce. Nejhorší je, když se v této „hormonální opilosti“ také vezmou a nemají čas se dostatečně navzájem a v různých situacích poznat. Nemilují druhého, ale jen svoje představy o něm. Když se pak ukáže, že muž je sobec a chce jen sexuální výhody a že žena se chce jen fňtit a ne se starat o domácnost, nastává odcizení. Neštěstím je také to, když mladí lidé před svatbou spolu sexuálně žili a žena otěhotněla. Muž možná naléhal, aby si dítě nechala vzít, a když ho neposlechla, museli se vzít. Takové donucení se potom oběma vymstí.

Rozdíly. Manželství je jednota protikladů. Je to tak správné, dokonce potřebné. Chceme-li dosáhnout vyšší úrovně vztahu, musíme spojit tím větší protiklady. Přitom je zajímavé, že se do sebe zahledí právě ti, kteří mají na věci odlišný pohled. Muž, který má vysoké sexuální požadavky, si bere ženu, která je sexuálně neutrální nebo která má negativní postoj k sexu. Vzdělaná žena si bere fyzicky zdatného muže, technicky orientovaný muž ženu výtvarnici apod. Kde se podaří tyto rozdíly časem sladit tak, že se nevylučují, ale doplňují se, nastává něco krásného. Ale v některých případech se to nepodaří a protiklady začnou do sebe narážet, místo aby do sebe zapadaly. Ještě komplikovanější je, když jsou tyto rozdíly násobeny rasovou nebo ideologickou odlišností.

Nemoc. Vážnou krizi do manželství přináší nemoc jednoho z partnerů. Je to ale krize, která může vést ještě k bližšímu společenství, když se ukáže, že je mezi nimi láska, která hledá druhého, a ne svůj prospěch. Ale nemoc také může vést k rozpadu manželství, když jeden z partnerů nemůže druhému poskytnout to, co by za normálních okolností mohl. Ještě větší mravní sílu vyžadují duševní choroby, které světské úřady uznávají jako jednoznačný důvod k rozvodu. Kategorii svého druhu je opilství, které nepředstavuje jen dočasné opití se, ale trvalou závislost na alkoholu. Zhoršuje se to tím, když si to partner nechce ani přiznat, nebo se nechce léčit, hlavně pokud se chová agresivně a ohrožuje rodinu.

Nevěra. Manželská nevěra je nejvážnějším důvodem rozvodu. Vždyť manželství je společenství doživotní a výlučné. Žárlivost patří do manželství v tom smyslu, že každý partner má právo nárokovat si, aby on byl jediný, na kterého se vztahuje duševní zájem, duchovní blízkost a sexuální styk. Jen moderní doba rozdělila pracovní jednotu, o kterou se mohla opírat starší generace, takže muž pracuje s jinými ženami a žena s jinými muži. Tady je dost příležitostí k tomu, aby partneři mohli porovnávat partnera se svými spolupracovníky, navazovali s nimi přátelství, eroticky se přitahovali a na nějakém školení nebo v lázních měli také sexuální styk. Takováto „lázeňská manželství“ jsou téměř běžnou věcí.

19.2. Možnosti?

Katolické stanovisko. *Corus iuris canonici* Can. 1118 jednoznačně prohlašuje: „Matrimonium validum ratum et consummatum humana nullage causa, praeterquam morte, dissolvitur potest. – Platné manželství, schválené a dokonané, nemůže být rozvedeno lidskou mocí z žádné příčiny kromě smrti.“ Smilstvo u Mt 5,32 je třeba chápat jako „svatbu mezi příbuznými v bodech“, které jsou zakázané v Lv 18 (Schnackenburg). Výjimkou je „speratio a toro cohabitatio – odloučení od lože a stolu (doslovně pobývání spolu, pozn. překl.)“, které může trvat dočasně nebo natrvalo, ale nikdy nedovoluje uzavřít nové manželství. Druhá výjimka je „prohlášení manželství za neplatné“, pokud „partner nebyl pokřtěn, chybí mu vyšší svěcení, je impotentní, má nedostatek vůle a soudnosti, manželství bylo uzavřeno pod nátlakem, k uzavření sňatku existují tiché výhrady“ apod. (Soe).

Protestantské stanovisko. Jedna skupina protestantských teologů říká: Rozvod je za každých okolností hříchem. Avšak každý hřích, který vedl k pokání, je možné odpustit. Pomocí této milosti odpuštění se rozvedený nachází znovu ve svobodném stavu a může uzavřít nové manželství. Barth tvrdil, že manželství je úplné, stálé a pravé životní společenství muže a ženy. Někdy se to nedá nijak uskutečnit, protože mnohá manželství nespojil Bůh, ale jsou zlým výtvozem člověka. Neboť svatba nepůsobí „div manželství“. Úřadům nemůžeme zakázat, aby takováto manželství nerozváděly (cit. Bovet). Druzí jsou proti takovému rozlišování, protože „kde muž a žena jsou spojeni jsou spojeni, je to Bůh, který je spojuje“ (Lohmeyer, Soe).

Ježíšovo stanovisko. Ježíš se postavil proti propuštění manželky, ale přidal dodatek „kromě případu smilstva“ (Mt 5,32.19,9). Tato klauzule se nenachází v paralelách u Mk 10,1 a Lk 16,18 a v 1K 7,10, a proto ji někteří považují za pozdější dodatek, s čímž nesouhlasíme, protože ji Matouš nemusel přidat, ale Marek a Lukáš vynechat. Jiní zde chápou smilstvo, jak jsme ukázali, jako nelegitimní svatbu mezi blízkými příbuznými podle Lv 18. Takové chápání můžeme uplatnit i pro Sk 15,20.29, ale existuje židovská skupina, která tvrdila, že muž smí propustit ženu ne „z ledažaké příčiny“, ale jen kvůli smilstvu, přičemž nemyslela na příbuzenský poměr, ale pohlavní styk s cizím mužem (Šammajova škola). To je také Ježíšovo přesvědčení.

Přítom jde spíše o trvalý život v nevěře než o jeden akt a o rozvrácení manželství, nejen jeho narušení.

Pavlovo stanovisko. Poznáme ho z 1K 7,15: „Když chce nevěřící odejít, ať odejde. V tomto případě nejsou bratr ani sestra otrocky vázáni.“ Jak ukazuje 10. Verš, je Pavel proti tomu, aby žena odcházela od muže a aby muž propouštěl ženu. Stojí však za tím, abychom si nedělali výčitky, nebo dělali násilné pokusy, když chce nevěřící partner odejít. „Vždyť Bůh nás povolal žít v pokoji.“ (verš 15b.6) Můžeme tedy říct, že NZ připouští rozvod v případě smilstva nebo v případě odchodu nevěřícího partnera. Všeobecně můžeme říct: Tam, kde trvalým smilstvem nastal rozvrat manželství, a tam, kde nastal jeho faktický rozpad tím, že jeden partner opustil druhého z důvodů víry nebo přesvědčení.

19.3. Následky

Pro rodiče. Manželští poradci nám říkají, že následky rozvodu pro manžele jsou zpravidla ničivé. I přes prohlášení, že chtějí zůstat přáteli, následné majetkové a jiné vyrovnání z nich učiní nepřátele, kteří se nenávidí. Ve většině případů se ukazuje, že rozvod je jen „vyhnutí se určitému úkolu, a to uskutečnit u sebe vnitřní přeměnu a přijmout druhého v celé jeho zvláštnosti“. Po rozvodu úkol zůstává a u dalšího partnera vystupuje ve stejné podobě. „Konflikty ve druhém manželství jsou v podstatě stejné jako ty, které vedly k rozvodu první manželství.“ (Bovet). Kromě toho si rozvedení obvykle berou podobného partnera, jako toho, se kterým se rozvedli. „Jsou osudově vázáni na určitý lidský typ.“ (Szondi).

Pro děti. Je rozšířeno mínění, že děti z rozvedených rodin rozvodem svých rodičů velmi trpí a že se stanou delikventy. Haffer však zkoumal 100 rozvedených rodin se 130 dětmi nad 16 let a dospěl k závěru, že rozvod rodičů byl pro 92 z nich jednoznačně kladný, pro 8 převážně kladný a je pro 30 záporný. Z toho vyplývá, že negativní dopad na děti nemá natolik samotný rozvod, ale spíše roky trvající konflikty mezi rodiči. Špatné manželství je příčinou nepříznivého vývoje dětí, kde rozvod učiní konec konfliktům, projeví se to nakonec jako dobrodiní. „Proto naše snaha nemá spočívat v boji proti rozvodům, ale spíše překazit nebo vyléčit špatná manželství.“ (Bovet).

Pro společnost. Můžeme se zde odvolat na naši praktickou zkušenost. V Trenčíně máme základní školu Kristíny Royové, která křesťanskou péči o dítě dosahuje vynikajících výsledků. Za vedením školy přišli vedoucí ze sociálního odboru okresního úřadu, zda by škola nemohla převzít vedení dětského domova, kde žije stovka mladých lidí z rozvedených nebo rozháraných rodin. Výsledky jejich práce byly totiž velmi zarmocující, protože okolo 90% chovanců se stávalo delikventy. To dokumentuje, jaké ničivé následky mají konfliktní a rozvedená manželství na společnost. Přítom tito mladí lidé jsou „rozvodově infikováni“. Uzavřou manželství, která budou s nejvyšší pravděpodobností také konfliktní.

Nové manželství. Katolická církev je proti rozvodu a uznává jen odloučení (separatio), ale bez nového manželství a bez vyhlášení manželství za neplatné. S tím se ale udělalo hodně neplechů (správné důvody u nesprávných lidí, hlavně bohatých, Soe). Někteří protestanti souhlasí s novým manželstvím, kde rozvedený obdržel odpuštění na základě pokání. Ale z čeho a v jakém smyslu činil pokání? Jsme proti novému manželství tam, kde ho chce strana, která rozbily předchozí manželství svým odchodem (1K 7,11). V obou výjimkách pro rozvod jsme ochotni dovolit manželství nevinné straně. Někdy je to ale těžké zjistit, ale je to lepší než úplné odepření nového manželství, což by vedlo k větším neřestem, než jaké chceme odstranit.

Úlohy

Výběr partnera. Aby se předešlo konfliktním manželstvím s rozvodem, vyžaduje to značnou dávku obezřetnosti od mladých partnerů samotných. Žel, naše příroda je tak soustředěna na rozmnožování, že nám chybějí mechanismy, které by tento pud korigovaly. Mladí lidé se dostanou do transu, ve kterém ani nevdí ani neposlušají a věří jen svým snům. Po čase vystřízliví a stanou se z nich škarohlídi nebo cynici. Myslím, že to tak asi musí být, protože kdybychom se brali, až dostaneme rozum, vymřelo by asi lidské pokolení. Ale proč bychom mladého člověka nemohli vychovat k tomu, aby zapnul rozum dřív, než je pozdě?

Poradenství. Zde by byla potřeba větší úsilí jak ze strany společnosti, tak i ze strany církve. Existují sice předmanželské a manželské poradny, ale neznáme z nich mnoho, kde by se dělalo víc než jen zdravotní a krevní testy, na které by bral ohled úřední orgán. Berou se lidé s duševními poruchami, s nepříznivými krevními skupinami a jedinou překážkou je věk pod 18 let. A kde jsou předmanželská školení? Pravda, byl by to výdaj, ale když je na toto stát nedá, dá je na potírání kriminality mládeže. Ani církev zde není nijak na výši. Školení poskytujeme obvykle jen pohovorem s kazatelem a před staršovstvem, ale bylo by třeba delší školení snoubeneckých dvojic.

Manželská osvěta. Péče o rodinu by však neměla přestat předmanželským školením. Ještě důležitější je výchova manželů. Vždyť teď přicházejí těžkosti, se kterými mladí lidé většinou nepočítali, protože nám nevěřili a mysleli si. Že právě na ně nezaprší nebo že se budou umět

šikovně vyhnout kapkám. V našich sborech ještě máme docela podchycené děti v besídce a mladé lidi v dorostu a v mládeži, ale pro manžele nemáme žádné pevné ustanovení. Občas se sejdem na nějaké přednášce nebo besedě a tím to hasne. To by ale chtělo pravidelná školení a vše, co s tím souvisí.

Zásnuby. Pokud víme, zásnuby už většinou mizí a mladí lidé se berou bez nich. Někde ještě zůstali jako „poslední Mohykán“ a není to na škodu. Hlavně tehdy, když jdeme k podstatě zásnub. Má to být čas, ve kterém si mladá dvojice vyzkouší různé životní situace, i fňgované: Kolik času věnují práci a kolik sobě navzájem, jak se zachovají v nemoci, co udělají, když přijde hospodářská krize, když se narodí dítě apod. Žel, z toho všeho si mladí lidé vyzkoušejí jen to, zda se k sobě sexuálně hodí. Zjistí, že ne, ale potom se už většinou musí brát. Cynicky je možné říct: „Blázne, trp!“ Křesťansky: „Pojď ke Spasiteli!“

Závěr

Manželství je krásná věc. Kdosi ho nazval předsíní nebe, která se však velmi snadno změní na předpekli, pokud si manželé nedají záležet na přísných pravidlech, které manželství vyžaduje. Vždyť ani akt svatby, ani sexuální život, ani peníze nezaručí, že manželství bude prosperovat. Jeto harmonie protikladů, kde je vždy možnost, že protiklady nesplynou, ale odpudí se. Společenství vyžaduje, že se oba vzdají svých nároků ve prospěch druhého. Kde jsou však jeden nebo oba sobci, tam se společenství rozbíjí. A potom sotva je něco ohavnějšího než konfliktní manželství. To má také širší dopad, protože jaká jsou naše manželství, taková je i společnost.

V. Rodina

I přes všechny změny v dějinách zůstává rodina společenstvím, ve kterém se vychovávají děti a ve kterém se tak vytváří budoucnost lidského pokolení. Nemůžeme říct, že by rodina měla ve všech dobách stejnou podobu. V budoucnosti to sotva bude tak, že by se část rodin profesionálně věnovala plození a výchově dětí a ostatní manželství by byla bez dětí. Tím však problém pouze začíná, protože výchova sama je velkou otázkou. Každá nastupující generace dospívá a osamostatňuje se, a to vyvolává napětí. Pokusíme se stanovit pravidla, která by toto napětí pomohla využít ve prospěch obou stran. Necháme se přitom vést veršem Ef 6,1-4.

20. Děti potřebují brzdu

Položme si nejprve otázku, co je hlavním rysem dítěte. Je to bezpochyby vitalita. Dítě překypuje životem, neví, co s energií. Podobá se automobilu, který má skvělý rozjezd, bezchybný tah a plnou nádrž benzínu. My však víme, že o osudu auta nerozhoduje tolik motor, ale spíše jeho brzdy. Když ty nejsou v pořádku, je jeho konec jen otázkou času. Proto nám policie nekontroluje chod motoru, ale činnost brzd. Nečeká nás trest, když nám nezapaluje jedna svíčka, ale když nefungují brzdy, tak ano. Podobně je to i s mladým člověkem: Má přebytek energie, ale rozhodující je, zda umí „brzdit“, tedy poslouchat. „Vy, děti, poslouchajte své rodiče, protože je to správné před Bohem.“ Pomocí poslušnosti se děti vyhnou celé řadě nežádoucích deformací. Kterých?

20.1. Důležité osobnosti

Oběžnice Slunce. Když Pavel píše, aby děti poslouchaly své rodiče, chce, aby se z dětí nestaly „důležité osobnosti“. Dává jim podřízené místo. Nejsou středem, okolo kterého se má v domácnosti všechno točit. Nejsou Slunce, ale oběžníci, co okolo Slunce obíhá. Slunce představuje pro děti rodiče. Tento návyk na autoritu si musí děti osvojit od prvních dnů, jinak z nich vyrostou nároční lidé, kteří nebudou schopni soužití v manželství, v zaměstnání i ve společnosti. Je známo o římském císaři Nerovi, že zpočátku byl úplně mírným panovníkem. Když však dostal do rukou veškerou vládu, tak se opil mocí, že se stal hotovou bestií. Neuměl „brzdit“ a nezvládl postavení na špičce!

Hlavní osoba. Naneštěstí má Nero v každé generaci své následovníky. Přirozeně každý nedisponuje takovou mocí, jakou měl on. Ale také mnozí v nižším postavení se mu podobají. Jako by měl na čele napsáno: „Haló, pozor, hlavní osoba přichází.“ (Foerster). Angličané mají pro své významné muže označení Very Important Person (VIP – velmi významná osoba). Ačkoli v Anglii jsou takové osoby pouze ve vládě, obávám se, že u nás vyrůstají v mnohých rodinách. Jistě je to proto, že rodiče v dětech živí pocit důležitosti. Je dobré, když takový oblíbenec